

Amcan 1

**Galluogi pobl i ymwneud, cymryd rhan
yn eu cymunedau lleol a llunio
gwasanaethau lleol**

Tanlinellir yr ymwneud o fewn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol fel un o bum dull o weithio er mwyn i wasanaethau cyhoeddus ledled Cymru wella llesiant a cyrraedd y nodau llesiant cenedlaethol. Yn ôl canfyddiadau ein Hasesiad Llesiant mae BGC y Fro wedi cydnabod pwysigrwydd sicrhau bod ein holl breswylwyr wedi ymgysylltu â ac yn teimlo'n rhan o'n cymunedau i wireddu ystod o fuddion llesiant.

“

Mae trigolion yn adnodd pwysig, yn rhoi golwg uniongyrchol ar gryfderau a gwendidau eu cymuned. Gallant gyfrannu trawstoriad o syniadau a heriau gwahanol a allai fel arall gael eu hanwybyddu. Gall trigolion helpu i ddadansoddi anghenion penodol eu cymuned, a sicrhau bod prosiectau cynaliadwyedd yn cael eu cynllunio'n iawn i gwrdd â'r anghenion hynny ... Mae cynaliadwyedd yn cymryd amser;.... Bydd ymrwymiad i gynaliadwyedd a'r broses o ymwneud â'r gymuned yn gyson.

”

Sefydliad Dinasoedd Cynaliadwy

Canfu ein Hasesiad Llesiant fod cael llais mewn penderfyniadau yn hynod bwysig i drigolion y Fro er bod y nifer o bobl oedd yn credu eu bod yn gallu dylanwadau ar benderfyniadau yn isel. Cafodd hyn hefyd ei nodi fel rhywbeth pwysig i blant a phobl ifanc gydag Arolwg Mawr Ysgolion 2016 yn dangos fod 71% o ddisgyblion cynradd ac 85% o ddisgyblion uwchradd yn dweud ei bod yn eithaf pwysig neu'n bwysig iawn 'i gael llais yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnaf'. Canfu'r asesiad hefyd fod y rheiny mewn cymunedau llai llewyrchus yn fwy tebygol o fod wedi ymddieithrio ac er mwyn ymateb i anghenion y cymunedau hyn, yn enwedig er mwyn cyflawni ein hail amcan llesiant i 'leihau tloedi a mynd i'r afael ag anghydraddoldebau sy'n gysylltiedig ag amddifadedd'; rhaid i ni eu deall a'u hymrymuso nhw.

Gall helpu pobl i ddod yn rhan o'u cymunedau lleol helpu i gynyddu eu teimlad o berthyn i'r ardal leol, cynyddu bodlonrwydd â bywyd yn gyffredinol a helpu i sicrhau bod ein holl gymunedau yn hyderus ac y clywir eu llais. Ymgysylltwyd yn sylweddol fel rhan o'r asesiad llesiant ac Asesiad Anghenion y Boblogaeth trwy gyfrwng yr ymgyrch 'Let's Talk' ac mae hyn wedi hoelio sylw'r partneriaid ar yr angen i fod yn fwy arloesol ac ar yr un donfedd wrth ymgysylltu â'n cymunedau lleol. Bydd hyn yn adeiladu ein gwybodaeth a'n dealltwriaeth ac mae'n faes lle y gall gweithredu ar y cyd gael effaith wirioneddol. Bydd deall ac ymgysylltu â'n cymunedau hefyd yn sicrhau ein bod yn parhau i addasu a newid y modd y byddwn yn gweithio fel y gall pob sector yn y gymuned ei chael yn hawdd a chyfleus i ymgysylltu.

Trwy sicrhau bod dealltwriaeth well gan bob un ohonom ynghylch yr asedau o fewn ein partneriaid cymunedol gallwn gydweithio i sicrhau ystod o effeithiau cadarnhaol. Gall sicrhau fod ein preswylwyr wedi ymgysylltu â bywyd cymunedol nid yn unig fod o fudd i bartneriaid ond bydd iddo ystod o fuddion i unigolion a theuluoedd ac i gymunedau eu hunain. Nodwyd gwirfoddoli yn yr asesiad fel prif ased yn y Fro ac ni ellir tanbrisió'r effaith ar lesiant person o safbwynt gwella llesiant meddyliol a mynd i'r afael ag allgáu cymdeithasol.

Tanlinellodd yr Asesiad Llesiant allgáu cymdeithasol ac unigrwydd, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig, fel peryg posib yn y dyfodol gyda phroffwydo cynnydd yn y nifer o bobl sy'n byw ar eu pennau eu hunain; erbyn 2035 proffwydir y bydd dwbl y nifer o fenywod dros 65+ yn byw ar eu pennau eu hunain na dynion. Mae gwirfoddoli yn cael ei weld fel ased y gellid adeiladu arno er mwyn goresgyn hyn. Yn ogystal â helpu i leihau allgáu cymdeithasol ac unigrwydd, gall gwirfoddoli hefyd helpu i gynnig ystod eang o sgiliau, gwella rhagolygon gyrfaol a gwella llesiant corfforol a meddyliol pobl. Yn 2015/16 amcangyfrifwyd mai gwerth ariannol gwirfoddoli yn y Fro oedd £36,903,499 gan ddangos y cyfraniad sylweddol mae gwirfoddolwyr yn ei wneud i'w cymunedau lleol.

Canfu ein hunanasesiad BGC fod polisi ac arweinyddiaeth yn ymwneud ag ymgysylltu â'n cymunedau yn aml yn dda er y gall adnoddau a ffactorau eraill yn aml lesteirio gweithgaredd. Cydnabuwyd bod llawer o weithgareddau yn digwydd r draws y partneriaid i ymgysylltu â'n cymunedau ond bod hwn yn faes y gellir ei wella er mwyn sicrhau ein bod yn cronni ein hadnoddau i fynd i'r afael a gweithgaredd ar y cyd ac i rannu'r dystiolaeth a ddaw i law. Bydd hyn yn sicrhau y bydd gennym oll ddealltwriaeth well a mwy holistaidd o'n cymunedau tra'n sicrhau fod ein preswylwyr yn ei chael yn hawdd siarad gyda ni ac osgoi blinder ymgynghori. Canfu'r asesiad hefyd fod yna ddiffyg adborth yn aml i'r rhai hynny yr ymgysylltwyd â hwy unwaith i'r gweithgaredd cychwynnol ddigwydd.

Mae'n glir o'n dystiolaeth drwy alluogi pobl i gymryd rhan, cymryd rhan yn eu cymunedau lleol a siapio gwasanaethau lleol gall y BGC wireddu ystod o fuddion llesiant ac mae'n faes lle gall gweithredu ar y cyd gan bartneriaid wneud gwahaniaeth cadarnhaol.

Ein Dyfodol

Wrth i ni edrych ymlaen at greu y Bro Morgannwg a ddymunwn ar gyfer y dyfodol, mae angen i ni sicrhau y gall pawb gymryd rhan yn eu cymuned leol a bod â hyder ac ymddiriedaeth yn y gwasanaethau a dderbyniant a chwarae rhan yn eu siapiau nhw.

Gall helpu pobl i ddod yn rhan o'u cymunedau lleol helpu i gynyddu eu teimlad o berthyn i'r ardal leol, cynyddu bodlonrwydd â bywyd yn gyffredinol a helpu i sicrhau bod ein holl gymunedau yn hyderus ac y clywir eu llais. Gwyddom mai niferoedd isel yn y Fro sy'n credu eu bod yn gallu dylanwadu ar benderfyniadau mewn gwirionedd a bod yn rhai di ni weithio i newid yr ystadegyn hwn yn y dyfodol. Gwyddom fod cael llais mewn penderfyniadau yn bwysig i genedlaethau'r dyfodol gydag 85% o ddisgyblion uwchradd y Fro yn cytuno â'r datganiad hwn. Rhaid i ni harneisio hyn a sicrhau bod y Fro yn y dyfodol yn lle lle y gall pawb gael dweud eu dweud.

Rydym ar hyn o bryd mewn cyfnod o gyni gyda darparwyr gwasanaethau cyhoeddus yn gorfod gwneud penderfyniadau anodd a bydd dyfodol economi'r Fro yn parhau yn ansicr gydag effaith materion ar lefel byd a chenedlaethol megis Brexit a chamau technolegol newydd. Mae sicrhau fod ystod eang o bobl o drawstoriad eang o'n cymdeithas yn ymwneud yn weithredol â bywyd cymunedol nawr ac i'r dyfodol yn mynd i allu'n helpu ni i aiddylunio a chyflenwi gwasanaethau ar adeg o gyni ariannol.

Mae i bob cymuned ei chryfderau a'i gwendidau a rhaid i wasanaethau allu ymateb i'r galwadau amrywiol, dim ond drwy gynnwys ein cymunedau oll yn dylunio gwasanaethau y gallwn wneud hyn ar gyfer y dyfodol. Rhaid i ni adeiladu ar a harneisio'r asedau sy'n bodoli eisoes yn y Fro ac adeiladu ar lefel uchel y gwirfoddoli sy'n bodoli yma.

Bydd angen i ni gofleidio technoleg sy'n newid er mwyn sicrhau ei bod yn hawdd i bob sector o'n cymuned allu cymryd rhan. Bellach nid yw cymunedau yn bodoli yn ddaeryddol yn unig ond yn ddigidol a rhaid i ni ystyried ffyrdd newydd o gyrraedd pobl er mwyn sicrhau ein bod yn ymgysylltu a phob rhan o'n cymdeithas.

Mae rhagfynegiadau presennol yn dangos erbyn 2035 y bydd dros 17,000 o bobl dros 65 oed yn byw ar eu pennau eu hunain ym Mro Morgannwg ac fel y tanlinellwyd gan y Comisiynydd Pobl Hŷn 'mae unigrwydd ac allgau yn broblemau sy'n gorgyffwrdd sy'n cael effaith wirioneddol ar iechyd a llesiant pobl yng Nghymru. Mae'n allweddol fod unigrwydd dyn cael ei fesur a chyfalaf cymdeithasol perthnasoedd a chysylltedd yn cael eu deall ac yr eir i'r afael a nhw o safbwynt adeiladu Cymru gydnerth.' Rhaid i ni sicrhau ein bod yn galluogi pob preswlydd i ymwneud a bywyd cymunedol er mwyn osgoi yr ystod o effeithiau negyddol y gall allgáu cymdeithasol ac unigrwydd eu cael ar lesiant person yn y dyfodol

Trwy gyflawni ein camau gweithredu a chyrraedd ein hamcan ein gweledigaeth tymor hir ar gyfer y Fro yw;

Amcan 1: Ein Gweledigaeth

Mae llais pawb ar draws y Fro yn cael ei glywed, a chanddynt gyfle i ymwneud â llunio gwasanaethau lleol, ac y maent yn hyderus fod rhywun yn gwrandao ac y gallant weld y gwahaniaeth a wnaed gan eu hymwneud. Mae ymwneud cyhoeddus wedi ei asio rhwng gwasanaethau cyhoeddus a'r trydydd sector, ac y mae partneriaid wedi addasu dulliau ymwneud i ymateb i newidiadau yn anghenion ein cymunedau. Mae pobl yn ei chael yn hawdd a hwylus cyfathrebu gyda ni wrth i ni fanteisio ar gamau newydd mewn technoleg ddigidol, ond gan barhau i weld gwerth cyswllt wyneb yn wyneb. Mae gennym oll well dealltwriaeth o'r asedau yn ein cymunedau a nodweddion unigryw pob cymuned, boed hynny yn gymuned o leoliad, oedran neu ddi-ddordebau. Mae gan bobl o bob cefndir ac oedran gyfle i gymryd rhan ym mywyd y gymuned, cymryd rhan mewn ffurfio a chyflawni atebion i faterion lleol, ac y mae ganddynt y grym i gymryd rhan ym mywyd y gymuned ac atal problemau sy'n effeithio arnynt - yn lleol, yn genedlaethol ac yn fyd-eang. Parhau i gynyddu wnaeth lefelau o wirfoddoli yn y Fro ac y mae mwy o allu a hyder wedi arwain at lefelau uwch o gymryd rhan mewn ardaloedd llai cyfoethog. Deur i sylweddoli manteision helaeth ymwneud â bywyd y gymuned, a hynny yn helpu i wella iechyd a llesiant, gwneud cymunedau yn fwy cydlynus a lleihau unigrwydd ac ynysu cymdeithasol.

Ein Camau

Wedi ei amlinellu isod y mae'r camau gweithredu y byddwn yn eu cyflawni wrth gyrraedd dyr amcan hwn ac mae'n dangos y camau cyntaf y byddwn yn eu cymryd rhwng 2018 i 2023 i wireddu ein gweledigaeth tymor hir ar gyfer dyfodol Bro Morgannwg.

Beth fyddwn ni'n dechrau ei wneud?

Mabwysiadu Egwyddorion Cenedlaethol Ymwneud Cyhoeddus yng Nghymru

Ymchwilio i'r arferion gorau mewn ymwneud a chyfranogi cymunedol yng Nghymru, y DU ac yn rhyngwladol i ddatblygu agweddau newydd gyda phwyslais arbennig ar y canlynol:

- dulliau digidol
- hygyrchedd/iaith glir
- plant a phobl ifanc
- cymunedau difreintiedig
- grwpiau anodd eu cyrraedd
- cyfleoedd trwy chwaraeon, diwylliant a'r amgylchedd

Cefnogi a hyrwyddo cyfleoedd gwirfoddoli i staff a thriolion o bob oed, gan gydnabod yr amrywiaeth o fanteision personol a chymunedol.

Beth fydd yn cymryd tipyn mwy o amser i ni ei gyflawni?

Cynhyrchu pecyn cymorth i bartneriaid ar draws y BGC i gefnogi agwedd fwy integredig at ein gweithgareddau ymwneud sydd yn gosod y gymuned yn y canol.

Gweithio gydag un o'n cymunedau mwyaf difreintiedig i adnabod a datblygu project a gyd-gynhyrchwyd sy'n cynnwys y gymuned ar y dechrau'n deg i bennu'r angen a'r datrysiad gorau.

Datblygu ein gwybodaeth a'n dealltwriaeth o'n cymunedau lleol a sut y gallwn annog mwy o bobl i gymryd rhan yn eu cymunedau.

Gweithio gyda staff a'r rhai hynny sy'n gweithio yn y gymuned e.e. hyfforddwyr chwaraeon a gwirfoddolwyr i adnabod angen, codi ymwybyddiaeth a chyfeirio at y gwasanaethau sy'n cefnogi llesiant e.e. demensia, cam-drin domestig, arwahanrwydd/unigrwydd, gwneud penderfyniadau patrwm byw iachus.

Adeiladu ar brofiad cynlluniau bancio amser lleol a'r rhai mewn ardaloedd cyfagos i ymchwilio i bosibilrwydd cynllun bancio amser rhanbarthol/i'r Fro.

Sut beth fydd llwyddiant yn 2023?

Bydd safonau ar y cyd am ymwneud yn cael eu datblygu.

Rhennir sgiliau, adnoddau ac arbenigedd am ymwneud ar draws mudiadau, fydd yn arwain at agwedd fwy arloesol a chyson ar draws y partneriaid.

Mae gan bobl ledled y Fro lais.

Datblygir cyfleoedd am weithgareddau ymwneud sy'n gysylltiedig â'r amgylchedd a'r diwylliant lleol.

Bydd modd mynd i'r afael ag unigrwydd ac ynysu cymdeithasol ar draws pob oedran.

Byddwn yn adeiladu ar y berthynas sydd gan staff a gwirfoddolwyr yn y gymuned i roi gwybodaeth am wasanaethau ac adnabod lle mae pobl yn fregus.

Cydnabyddir cyfraniadau pob oedran i'r gymuned lleol.

Mae cyfleoedd yn cael eu creu i staff ddatblygu sgiliau newydd a datblygu mwy o fewnwelediad i'r cymunedau maent yn eu gwasanaethu.

Caiff cymunedau eu grymuso â mwy o allu i helpu i roi atebion lleol i broblemau lleol.

Mae gwirfoddolwyr yn cael eu hannog a'u parchu.

Ein Cyfraniad

Dengys y canlynol rai yn unig o'r ffyrdd y byddwn yn cyfrannu at yr amcanion llesiant cenedlaethol a sut y byddwn yn rhoi'r pum modd o weithio ar waith.

Trwy alluogi pobl i ymwneud, cymryd rhan yn eu cymunedau lleol a llunio gwasanaethau lleol byddwn hefyd yn cyfrannu at gyrraedd ein hamcanion eraill

Gall ymwneud â'n trigolion helpu i addysgu pobl am bwysigrwydd **amddiffyn ein hamgylchedd** a gall cyfleoedd i wirfoddoli gynnwys gweithgareddau sy'n ymwneud â chynnal amgylchedd o ansawdd uchel i bawb ei fwynhau

Mae **anghydraddoldeb** yn bodoli o ran lefel ymwneud â'n cymunedau ac y mae angen gweithio i ymwneud â grwpiau sy'n fwy anodd eu cyrraedd, gan gynnwys y rhai mewn ardaloedd mwy difreintiedig

Gall adeiladu ymddiriedaeth helpu i ddwyn rhieni â phlant ifanc i mewn i weithgareddau sydd â'r nod o **roi cychwyn da i blant mewn bywyd** ac i gyrchu cefnogaeth mewn llawer o sefyllfaoedd a all **atal Profiadau Plentyndod Andwyo**

Galluogi pobl i ymwneud, cymryd rhan yn eu cymunedau lleol a llunio gwasanaethau lleol

Trwy weithio yn gynaliadwy i gyflawni'r amcan hwn...

Sicrhau fod gwasanaethau yn addas i'r **tymor hir** drwy weithio gyda chymunedau i adlewyrchu anghenion sy'n newid.

Atal unigrwydd ac arwahanrwydd cymdeithasol trwy gynyddu cyfranogiad cymunedol ac ysbryd cymunedol gan helpu i wella llesiant ein preswylwyr

Integreiddio gweithgaredd ymgysylltu ar draws partneriaid i sicrhau fod pobl yn ei chael yn hawdd cymryd rhan mewn bywyd cymunedol a bod eu llais i'w clywed

Cydweithio i gronni'r wybodaeth a ddaw i law drwy weithgareddau ymgysylltu ar draws partneriaid gan ein helpu i ddeall yn well ein cryfderau, asedau a'r heriau o fewn ein cymunedau, gan ddatblygu dealltwriaeth holistaidd o anghenion pobl.

Cael pobl i **Ymwneud** er mwyn siarad a'r gwasanaethau a ddarparwn a siarad â nhw ynghylch yr hyn sydd bwysicaf iddynt.

...fe wnawn y mwyaf o'n cyfraniad i'r nodau llesiant cenedlaethol...

Cymru Wydn

Annog a chefnogi pobl i ymwneud mwy â phrosiectau amgylcheddol yn eu cymuned leol a deall pa mor bwysig yw amgylchedd da i'n llesiant.

Cymru Ffyniannus

Gall gwirfoddoli roi sgiliau newydd a magu hyder i gael gwaith ac addysg. Trwy ymwneud mwy effeithiol, gallwn sicrhau bod cyngor a gwasanaethau cefnogi yn hygyrch ac yn cwrdd ag anghenion lleol

Cymru Fwy Cyfartal

Sicrhau bod gan bobl o bob cefndir y gallu i gymryd rhan ym mywyd y gymuned, grymuso ein cymunedau i weithio ynghyd i oresgyn heriau a chwrrd ag anghenion pob sector o'n cymuned yn awr ac yn y dyfodol.

Cymru Iachach

Cynyddu gwirfoddoli i wella lles corfforol a meddyliol ein cymunedau ac i helpu i fynd i'r afael ag unigrwydd ac ynysu cymdeithasol.

Cymru o Ddiwylliant Bywiog a lle mae'r Iaith Gymraeg yn Ffynnu

Cynyddu ymwneud cymunedol trwy gymryd rhan mewn gweithgareddau celfyddydol, chwaraeon a diwylliannol a sicrhau y gall trigolion ymwneud â ni yn Gymraeg.

Cymru o Gymunedau Cydlynus

Cefnogi pob sector o'r gymuned i gael llais a theimlo'n hyderus fod rhywun yn gwrandao arnynt, helpu i greu Bro Morgannwg a Chymru fwy cydlynus a lleihau unigrwydd ac ynysu cymdeithasol.

Cymru sy'n Gyfrifol yn Fydeang

Cyfrannu at lesiant byd-eang trwy greu ardal a chenedl lle mae gwasanaethau cyhoeddus yn cynnwys yr holl drigolion ac yn ystyried eu hanghenion a'u dyheadau.